

ТІЛ ДАМУЫ БАҒДАРЛАМАСЫНЫҢ ЖОСПАРЫ МЕН ӘДІС – ТӘСІЛДЕРІ

Адилбаева Г.Е.

Шырышық мемлекеттік педагогика университеті

Мектепке дейінгі білім факультеті

2-курс студенті

Аңдатпа: Мақалада мектеп жасына дейінгі ұйымдарда қолданылатын әдіс-тәсілдер жайында шолу жасалған.

Кілт сөздер: бала, мектепке дейінгі, әдіс, тәсіл.

Abstract. The article reviews the methods used in preschool organizations.

Key words: child, preschool, method, method.

Сөйлеу мәнерін қарастыруда – оқыту басты әдіс болып табылады. Мектеп жасына дейінгі ұйымда – сабақ ең негізгі форма болып қолданылады.

Дидактикалық мақсаты бар мынадай сабақ түрлерін атап көрсетуге болады.

1. Жаңа материалдарды оқыту сабағы.
2. Білім, дағды, іскерліктерін бекіту.
3. Қорытындылау, тұжырымдау.
4. Білімдердің қорытындысын бақылау.
5. Аралас сабақ.

3. Педагогикалық ғылым ретінде әдістеменің психологиялық-педагогикалық зерттеу әдістері бар. Зерттеу әдістерін теориялық және эмпирикалық (практикалық) деп бөлуге болады.

Теориялық әдістерге: зерттеу мәселесі бойынша теориялық әдебиеттерді талдау және оқу, эксперимент, әңгімелесу, бақылау барысында алынған материалды қорытындылау, талдау, модельдеу жатады.

Эмпирикалық әдістерге: бақылау, әңгімелесу, рейтинг, тәрбиешілердің жұмыс тәжірибесін игеру, тәжірибелі-педагогикалық жұмыс, педагогикалық эксперимент жатады.

Әрбір әдіске қысқаша тоқталар болсақ:

Сөйлеуді қалыптастыру мәселесі бойынша кез-келген зерттеуге психологиялық, психолінгвистикалық, лингвистикалық, дидактикалық, әдістемелік жақын келу тән. Осыған байланысты тіл дамытудың әдістемелік, психологиялық, лингвистикалық негізі ашылатын *әдебиеттер оқылады.*

Зерттеушіні қызықтыратын теориядағы сұрақтардың жағдайы, оқығандығының дәрежесі анықталатын педагогикалық әдебиеттерді талдау және

оқудың маңызы зор (отандық, шетел, қазіргі және бұрыннан, ежелден қалған әдебиеттер).

Модельдеу әдісі – бұл әдістің негізінде аналогия принципі жатыр. Оны жұмыстық болжамды өндегенде, оқу-тәрбие процесін және оның фрагменттерін жобалауда қолданылады. «Модельдер» көмегімен оқу-тәрбие процестерінің элементтерінің арасында байланыс ашылады.

Қорытындылау және талдау әдісі – зерттеудің әр түрлі кезеңдерінде және әр қайсысының нәтижесі және тұтас жұмыс бойынша қорытынды шығаруда қолданылады.

Бақылау – балалардың сөйлеуіне, тіліне, тәрбиешінің әрекетіне жүргізіледі. Ол қарым-қатынастың әр түрлі ситуацияларында балалардың тілінің ерекшеліктерін, сөйлеу іскерлігі мен дағдысын игеру дәрежесін анықтауға көмектеседі.

Мектепке дейінгі мекемелерде **педагогикалық құжаттарды талдау және оқу**- ата-аналармен тәрбиешілерді анкеталау арқылы қызықтыратын мәселесі бойынша жұмыс жағдайын анықтауға көмектеседі.

Әңгімелесу – (балалармен, ата-аналармен, педагогтармен) зерттеу барысында мәселені талдау, анықтау үшін қолданылады. Әңгімелесуге анкеталау және интервью әдістері де қатыстырылады.

Тәжірибелі-педагогикалық жұмыс – оқу және тәрбие процесіне өзгертулер енгізу әдісі. Бұл әдіс эксперименттің бір бөлігі болып табылады.

Осымен қатар, әдістеме дидактикада өңделген әдістерді қолданады. Әдістердің үш тобын бөліп көрсетеді: көрнекілік, сөздік және практикалық. Бұл әдістер бір-бірімен тығыз байланысты. Көрнекілік әдістер сөздік арқылы түсіндіріледі, ал сөздікте көрнекілік тәсілдер қолданылады.

Көрнекілік әдістер – балабақшада жиі қолданылады. Тікелей және жанама әдістер ретінде қолданыс табады. **Тікелей көрнекілік әдісі** және оның түрлеріне: саяхат, натуралды заттарды қарау, мекемені бақылау жатады.

Жанама әдістер бейнелік құралдарды қолдануға негізделген. Бұл ойыншықтарды, картиналарды, фотосуреттерді қарау, ойыншық және картинаны суреттеу, әңгімелеу жатады. Ол білімді, сөздік қорды бекіту үшін, байланыстырып сөйлеуге оқытуға, сөздің жалпы функциясын дамытуға көмектеседі. Бұл әдіс сонымен қатар тікелей танысуға келмейтін құбылыстар мен объектілермен танысу үшін де қолданылады.

Сөздік әдістер – бұл көркем шығармаларды әңгімелеу, оқу, жаттау, мазмұндау, көрнекілік материалға сүйенбей әңгімелеу. Барлық сөздік әдісте көрнекілік тәсілдер қолданылады: заттарды, ойыншықтарды, картиналарды көрсету, балалардың жас ерекшеліктеріне байланысты иллюстрацияларды қарау.

Практикалық әдістер – сөйлеу дағдылары мен іскерліктерін қолдануға бағытталған. Бұған әр түрлі дидактикалық ойындар, драматизациялық ойындар, көріністер, дидактикалық жаттығулар, хороводтық ойындар жатады. Олар барлық сөйлеу міндеттерін шешу үшін қолданылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Көбеева Н «Бала және табиғат» Алматы 2007 ж.
2. Құлмағамбетов Т. «Табиғат тануды оқыту әдістемесі» Алматы 2008 ж.
3. Керімбаева Р «Табиғат. Бала. Тәрбие» Отбасы және балабақша. 1997. №3.
4. Жұмабекова Ф.И «Көркемдік тәрбиені ұйымдастыру ерекшеліктері» Бақшадағы көркемдік тәрбие. Алматы 2001 ж.
5. Таубаева Г.З. «Мектепалды дайындығында оқу-тәрбие үдерісінде балалар».
6. Алякбарова А.Р., Байгушикова Г. М. «Айналаны қоршаған орта. Экология» Дидактикалық материал. 5-6 жастағы мектепалды дайындық тобының тәрбиешілеріне арналған,- Алматы: «Алматы кітап баспасы» 2008.
7. Ташпулатович, Қ. Н., & Рустемов, А. Т. (2023). ТОЛЕРАНТЛИК ТУШУНЧАСИ КЕЛИБ ЧИҚИШИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ. *Conferencea*, 64-66.
8. Rustemov, A. T. (2022). XALQ OGZAKI IJODI HAQIDA BIROR SOZ. *Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies*, 1(1), 159-160.
9. Rustemov, A. T. (2022). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI TARBIYALASHDA FOLKLOR. *Proceedings of International Conference on Modern Science and Scientific Studies*, 1(1), 157-158.
10. Rustemov, A. T. (2022). Methodology of Education of Children in Preschool Educational Institutions. *Journal of Pedagogical Inventions and Practices*, 12, 3-4.
11. Исманова, М. А. (2021). Развитие и оценка функциональной грамотности школьников на основе международных исследований PIRLS. *Экономика и социум*, 9(88), 405-407.
12. Abdumuminovna, I. M. (2023). Mechanisms of creative skills formation in students. *Open Access Repository*, 9(6), 171-175.
13. Ismanova, M. A. (2023). Maktabgacha yoshdagi bolalarda atrof-muhit va uning muammolari. *Mugallim*, 1(1), 75-78.
14. Ismanova, M. A. (2022). Methodology of teaching history as an academic subject. *Mugallim*, 2(12), 78-80.
15. Исманова, М. А. (2022). Психологические свойства формирования профессиональной направленности личности педагога. *Мугаллим*, 5(15), 16-20.
16. Исманова, М. А. (2022). Болалар психологиясининг умумий масалалари. *Мугаллим*, 5(3), 15-18.
17. Исманова, М. А. (2022). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida turli faoliatlarda klaster metodidan foydalaniish. *Academic research in educational sciences*, 3(12), 80-83.
18. Ismanova, M. A. (2021). Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rahbarlik qilish va tashkil etish masalalari. *Academic research in educational sciences*, 2(5), 1581-1587.